

Pan-euro-śródziemnomorska kumulacja pochodzenia

Regionalna konwencja w sprawie pan-euro-śródziemnomorskich preferencyjnych reguł pochodzenia oraz kumulacja pochodzenia Pan-Euro-Med.

 21.03.2025

System pan-Euro-Śródziemnomorskiej kumulacji pozwala na stosowanie diagonalnej (wielostronnej) kumulacji pochodzenia towarów między Unią Europejską, krajami EFTA, Wyspami Owczymi, Turcją, krajami które podpisały Deklarację Barcelońską, krajami bałkańskimi oraz krajami Partnerstwa Wschodniego (strefa PEM).

Kumulacja PAN-EURO-MED (PEM)

Standardowym rozwiązaniem spotykanym w umowach o wolnym handlu w odniesieniu do kumulacji pochodzenia jest kumulacja bilateralna (dwustronna) czyli wyłącznie pomiędzy stronami danej umowy. Obecnie coraz częściej umowy takie dopuszczają jednak stosowanie kumulacji z krajami nie będącymi stronami danej umowy o wolnym handlu i przewidują jej rozszerzenie na kraje sąsiednie, a nawet i takie, które są odległe geograficznie. Taka wielostronna kumulacja pochodzenia określana jest jako kumulacja diagonalna. Jej stosowanie w ramach strefy PEM jest oparte na sieci umów o wolnym handlu (FTAs), a ich protokoły w sprawie pochodzenia zawierały identyczne reguły pochodzenia. Te protokoły są obecnie w większości przypadków już zastąpione przez odniesienia do Regionalnej konwencji w sprawie pan-euro-śródziemnomorskich preferencyjnych reguł pochodzenia (Konwencja PEM). Konwencja ułatwia rewizję obowiązujących w strefie PEM reguł pochodzenia, która ma na celu ich unowocześnienie i uproszczenie.

Ponieważ sieć tych umów nie jest jeszcze kompletna, kumulacja diagonalna jest możliwa tylko pomiędzy tymi krajami strefy PEM, które zawarły pomiędzy sobą umowy o wolnym handlu zawierające reguły pochodzenia PEM lub odniesienia do Konwencji PEM. Celem poinformowania producentów towarów oraz ich eksporterów w jakich relacjach kumulacja PEM jest dozwolona, Komisja Europejska publikuje specjalne zawiadomienie dotyczące daty, od której stosuje się Konwencję PEM lub protokoły w sprawie reguł pochodzenia przewidujące kumulację diagonalną pomiędzy Umawiającymi się Stronami tej Konwencji. Zawarta w tym zawiadomieniu tabela (zwana także „matrix”), zawiera w poszczególnych polach daty, od których kumulacja może być stosowana pomiędzy danymi krajami, wraz ze wskazaniem jej podstawy prawnej (protokół lub Konwencja PEM). Najnowsza wersja tabeli została opublikowana w Dz. Urz. UE C 1725 z 20.3.2025 r.

Komisja Europejska opublikowała także wyjaśnienia dotyczące pan-EuroŚródziemnomorskich protokołów w sprawie reguł pochodzenia, które zawierają interpretacje niektórych przepisów protokołów (identyczne przepisy zawarte są w Konwencji PEM) oraz sposobów postępowania w określonych przypadkach. Wyjaśnienia te zostały opublikowane w [Dz. Urz. UE C 83 z 17.04.2007 r.](#) (strona 1).

Konwencja PEM

Protokoły w sprawie reguł pochodzenia w umowach między stronami strefy PEM są zastępowane przez reguły pochodzenia określone w Konwencji PEM opublikowanej w [Dz. Urz. UE L 54 z 26.02.2013 r.](#)

Umawiającymi się Stronami Konwencji PEM są:

- Unia Europejska,
- kraje EFTA (Szwajcaria, Norwegia, Islandia i Liechtenstein),
- Wyspy Owcze,
- uczestnicy procesu barcelońskiego (Algieria, Egipt, Izrael, Jordania, Liban, Maroko, Palestyna, Syria, Tunezja i Turcja),
- uczestnicy unijnego procesu stabilizacji i stowarzyszenia (Albania, Bośnia i Hercegowina, Macedonia, Serbia i Kosowo (Polska uznała Kosowo w dniu 26 lutego 2008 r., jednak do tej pory nie nawiązała stosunków dyplomatycznych)),
- kraje Partnerstwa Wschodniego (Gruzja, Mołdawia i Ukraina).

Na dedykowanej temu [stronie internetowej Rady Unii Europejskiej](#) zamieszczone są informacje o zaawansowaniu poszczególnych Umawiających się Stron w podpisaniu, ratyfikacji i stosowaniu Konwencji PEM.

Kraje lub terytoria sąsiadujące z Umawiającymi się Stronami mogą składać wnioski w sprawie przystąpienia do Konwencji PEM, pod warunkiem, że zawarły obowiązującą umowę o wolnym handlu, określającą preferencyjne reguły pochodzenia, z przynajmniej jedną z Umawiających się Stron. Tą drogą do Konwencji PEM przystąpiły Gruzja, Mołdawia i Ukraina.

Dwie Umawiające się Strony, które ratyfikowały Konwencję i mają umowę o wolnym handlu ze sobą, mogą zastąpić protokół w sprawie reguł pochodzenia do tej umowy nowym protokołem w sprawie reguł pochodzenia odsyłającym do Konwencji PEM. Konwencja PEM ostatecznie zastąpi sieć ponad 60 obowiązujących w strefie PEM protokołów w sprawie reguł pochodzenia, jako jeden instrument prawny. Głównym celem Konwencji PEM jest bardziej efektywne zarządzanie systemem kumulacji PEM przez umożliwienie Umawiającym się Stronom lepszego reagowania na szybko zmieniające się realia ekonomiczne. Jeden instrument prawny można zmienić łatwiej niż skomplikowaną sieć protokołów.

Konwencja PEM pozwoliła także na integrację krajów bałkańskich - uczestników procesu stabilizacji i stowarzyszenia (SAP) - do systemu kumulacji PEM, przez stworzenie jednej strefy, w której kumulacja diagonalna może być stosowana. Dotychczas kraje bałkańskie tworzyły wraz z UE i Turcją odrębną strefę kumulacji (strefa kumulacji SAP). Włączenie tych krajów do strefy PEM pozwoliło na stosowanie diagonalnej kumulacji pomiędzy UE, krajami EFTA, Turcją i krajami bałkańskimi (tzw. kumulacja SAP+). Z tej kumulacji wyłączone są jednak nieprzetworzone produkty rolne pochodzenia tureckiego, które nie są objęte postanowieniami o utworzeniu unii celnej pomiędzy UE i Turcją.

Niektóre rozwiązania prawne

Kumulacja diagonalna

Jako dodatek do kumulacji bilateralnej (dwustronnej) w strefie PEM stosowana jest kumulacja diagonalna (wielostronna). To oznacza, że materiały które już uzyskały status pochodzących z jednej z Umawiających się Stron mogą być włączone do produktów wytwarzanych w innej Umawiającej się Stronie i materiały te nie tracą swojego statusu pochodzenia (traktowane są tak jakby pochodziły ze Strony, w której wytwarzany jest produkt). Oznacza to, że materiały pochodzące nie muszą być poddane wystarczającej obróbce lub przetworzeniu, co jest niezbędne w odniesieniu do materiałów niepochodzących. W konsekwencji otrzymane produkty mogą łatwiej uzyskać status produktów pochodzących i być wywożone na warunkach preferencyjnych do trzeciej z Umawiających się Stron.

Kumulacja pochodzenia rozszerza możliwości producentów jeżeli chodzi o zaopatrywanie się w materiały pochodzące przy wytwarzaniu produktów wywożonych do krajów strefy PEM. Tym samym ułatwia kontakty handlowe i sprzyja integracji gospodarczej tych krajów.

Jednakże kumulacja diagonalna może być wykorzystywana tylko jeżeli umowy o wolnym handlu pomiędzy Stronami zaangażowanymi w kumulację są stosowane. Dlatego konieczne jest sprawdzenie tego w tabeli umów „matrix”.

Kumulacja diagonalna w strefie PEM obejmuje także produkty z Działów 25 – 97 HS pochodzących z Księstwa Andory oraz produkty pochodzące z Republiki San Marino.

Kumulacja pełna

Równolegle pełna kumulacja pochodzenia (opiera się na kumulacji procesów obróbki i przetworzenia, a nie pochodzenia używanych materiałów) może być wykorzystywana w ramach Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG obejmuje UE, Islandię, Liechtenstein i Norwegię), a także pomiędzy UE i Algierią, Marokiem oraz Tunezją (kraje Maghrebu). Kraje EOG stosują pełną kumulację pomiędzy sobą i są traktowane jako jedno terytorium, ze wspólnym statusem pochodzenia EOG (ang. EEA). Kraje EOG stosują także diagonalną kumulację z pozostałymi krajami partnerskimi strefy PEM, ale w takim przypadku produkt będzie pochodził z konkretnego kraju EOG (tzn. Unii, Norwegii, Islandii lub Liechtensteinu). Podobnie pochodzenie ustala się w przypadku pełnej kumulacji z krajami Maghrebu, produkt pochodzi albo z UE, albo z jednego z tych krajów. Nie ma tutaj wspólnego pochodzenia.

Zakaz zwrotu lub zwolnienia z cła

Reguła zakazu zwrotu lub zwolnienia z cła (ang. no-drawback rule) stosuje się zasadniczo w preferencyjnym handlu w strefie PEM.

Protokoły w sprawie reguł pochodzenia w umowach między UE, z jednej strony, a Algierią, Egiptem, Jordanią, Marokiem, Tunezją i Palestyną, z drugiej strony, zezwalają na zwrot cła lub zwolnienie z cła w ramach wyłącznie bilateralnego (dwustronnego) handlu, tzn. kumulacja diagonalna lub pełna nie są stosowane i produkty nie są ponownie wywożone z kraju przywozu do jakiegokolwiek innego kraju strefy PEM.

Dowód pochodzenia

Status produktu pochodzącego jest dokumentowany przez:

- świadectwo przewozowe EUR.1 lub EUR-MED, wystawione przez organy celne kraju eksportu lub
- deklarację pochodzenia lub deklarację pochodzenia EUR-MED, sporządzoną przez upoważnionego eksportera (bez względu na wartość przesyłki) albo przez dowolnego eksportera dla przesyłki (składającej się z jednej lub większej ilości paczek) zawierającej produktu pochodzące, których ogólna wartość nie przekracza 6000 euro.